א) ביצה יט. [שבת קיד. לו) בינה יע. [שבנו קיז. פסחים לח. מנחות ק:], ב) גיטין נט., ג) שם, ל) [גיטין שם ע"ש], (ס) [מוספתה פ"ו], ו) [מגילה 1:], t) [ער ייהרא כנו. ה) ושמות כאו. ט) נ״ה כך שמו, י) גי׳ רש״ל שהוח בועז, לט"ל שישמע מהרש"א ועי" רש"ל, ל) [ל"ל מן], מ) [לעיל כו.], ל) [לקמן קו.], ם) עי׳ ר״מ ורש״ח,

תורה אור השלם ר. וְכִי יָזִד אִישׁ עַל רֵעַהוּ לְהָרְגוֹ בָעַרמה מטח לְהָרְגוֹ בָעַרמה מִזְבְּחִי תִּקְּחָנוּ לְמוּת:

שמות כא יד 2. לא חהיה אחרי רריח לְרֶעֹת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רְב לְנָטֹת אַחֲרֵי רָבִּים לְהָטֹת: שמות כג ב לְחָטֹת: שמות כג ב קְהַשּׁוּה: שמות כג ב 3. וַיֹּאמֶר דְּוִד לַאֲנָשְׁיוּ חִגְרוּ אִישׁ אֶת חַרְבּוֹּ וַיִּדְגְרוּ אִישׁ אֶת חַרְבּּוּ וַיִּחְגֹר גָם דְּוִד אֶת חַרְבּּוּ וַיִּעָלוּ אַחֲרֵי דְוִד כְּאַרְבָּע וַיָּעֵלוּ אַחֲרֵי דְוִד כְּאַרְבָּע מֵאוֹת אִישׁ וּמָאתֵים יָשְׁבוּ עַל הַבַּלִים:

שמואל א כה יג

הגהות הב"ח

(h) רש"י ד"ה לא תענה וכו' מן הלד שמא ישמע אמד: (ב) ד"ה הטמאות וכו׳ אם רבו המטמאין: (ג) תום׳ ד״ה והא וכו׳ דכי פריך והא הוה: (ד) ד"ה רבה וכו' שמורד במלכות :היה ובעי

מוסף רש"י ומינאי דידי הוו מתחלי ברישא. ממני שאלו מחלה בשורה כשהיינו יושבין מה דעתי נוטה, והוא היה בינוני, לא מן הגדולים ולא מן הקטנים, ואני שמעתי שקטן שבהם היה (גיטין נט.). מן הצד הוו מתחלי. משום לא תענה מתחדר. משום נח מענה על ריב, ודרשינן לא מענה על רב, לא מחלוק על מופלא שבבית דין, ולא מוקמי ליה לרישא דקרא בדיני נפשות, ואע"ג דסיפיה דקרא לא מיתוקם אלא בדיני נפשות מימוקס חנח נדיני נפסות (שם). תורה וגדולה במקום אחד. שתסא מורמן וגדולתן של ישראל מוקוס אחד, שאין נישראל גדול בתורה ובעושר כמותו שם). והא הוה פנחס. לחחר אלעזר תורה וגדולה, שהיה כהן גדול אחר אביו (שם). הוו זקנים. שקבלו מיהושע והאריכו ימים אחריו כדכתיב (יהושע כד) אשר האריכו ימים אחרי יהושע (שם). והא הוה שאול. גדול נמורה היה אלא שלא לימד לאחרים טלט שלט לינור לטוחרים כדאמרינן בערובין (נג.) שאול לא גלי מסכמא להכי כתיב ביה בכל אשר יפנה ירשיע (שם). והא נח נפשיה. דשמואל קודס שאול מחות. כולהו שניה תהא תולה וגדולה במקום אחד, וזה בתחילת גדולתו לא יחיד היה בתורה (שם). הוה עירא היאירי. גדול בתורה

ולא יום טוב דתו לא מידרים ק"ו כדאמרן: אלא למ"ד קריבין. איכא למדרש ק"ו כדאמרן ולההוא תנא היכא מוקמת מעם מזבחי ופלוגתייהו במסכת בינה: אלא אמר רבא. על כרחיך אתא מעם מזבחי ועקריה לקל וחומר בין מקרבן יחיד בין מקרבן ליבור דלא מיבעיא למ״ד קריבין דכיון דקרבן יחיד דוחה יום טוב אי אתית למידרש קל וחומר לא מיתוקם מעם מובחי כלל ועל כרחיך לא מדרש ק"ו ואתא קרא ועקריה אלא אפילו למאן דאמר כו' ואיכא לאוקמי לקרא בקרבן יחיד דליכא ק"ו ובקרבן ליבור לא בעית לאוקמיה לקרא משום ק"ו על כרחיך ממשמעותיה מיתוקם נמי בקרבן ליבור דמזבחי משמע המיוחד לי דהיינו תמיד שהוא עיקר כל הקרבנות: הוו מתחלי ברישת. במניינא דסיקריקון אמרה רב בפ׳ הניזקין (גיטין דף נח:) דקתני הושיב ב"ד ונמנו שאם שהתה בפני סיקריקון שנים עשר חדש כו' ואמר רב אנא הוה בההוא מניינא ומינאי דידי הוא דאתחילו ברישא: מן הלד הוו מתחלי. מפני ענוה יתירה שהיתה בו: בריה דרבי וולסש: במקום אחד. תורתן וגדולתן של ישראל באדם אחד שאין כמותו בכל ישראל בתורה ובגדולה כגון משה שהיה גדול על כל ישראל במלכות ובתורה וכן רבי בנשיאות ובתורה: הוה אלעור. חבירו בתורה ולא הוי מקום אחד: והא הוה פינחם. משמתו יהושע ואלעזר: הוו זקנים. כגון עתניאל ואבלן יי ובועו: עירא היאירי. במו"ק (דף מו:) אמרינן דהוה מתני להו לרבנן על גבי כרים וכסתות ודוד היה מנהיגו עליו לראש דכתיב (ש"ב כ) עירא היאירי היה כהן לדוד: שמעי. גדול היה כדאשכחן נשם יטן שירד לקראת דוד הירדן באלף איש: שבנת. שהיה ישיבתו גדולה משל חזקיה כדאמר בפ' זה בורר (לעיל כו.): לא מענה על רב. כתיב בלא יו"ד משמע לא תחלוק על מופלא של ב"ד הלכך לא מתחילינן מיניה דלמא חזא ליה חובה ולא פלגינא עילויה ומתחילין מן הלד (א) י) (שלא ישמע) אחד דברי אחד מן המזכים ויסכים עמו: ויחגור גם דוד חרבו. באחרונה נמנו עליו לדונו משום מורד במלכות: שונה אדם לתלמידו. ומראה לו פנים לזכות ולחובה בתוך הדין ודן עמו

הדין על פי התלמיד כאחד מן הדיינין: הטמאות והטהרות. שהוראתן ביחיד ואין בהם מנין אלא אם כן חולקין ולריך לעמוד למנין אם רבו (כ) הטמאין או המטהרין מונין את האב ובנו או את הרב ותלמידו בשנים אבל דיני ממונות ונפשות ומכות שמנין שלהם אף בתחילת הדין 0 ומן התורה שזה לריך שלשה ודיני נפשות כ"ג וכן קידוש החודש שלריך שלשה דמשפט כתיב ביה (תהלים פא) כי חוק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב ומוקמינן ליה בקידוש החודש במס' ר"ה (דף כה:) וכן עיבור השנה שלריך שלשה

ונמנה עמו או לזכות או לחובה ומטין

ומ"מ. וא"ת ומנ"ל דלא דחיא רליחה י"ט הא אפי׳ שבת ג א מיי פ"א מהלכום אין רליחה דוחה אוחו. דאין בין י"ט לשבת אלא אוכל נפש בלבדים דחיא אי לאו משום דכתיב (שמות לה) בכל מושבותיכם ובי"ט דהא בי"ט נמי כל מלאכה לא תעשה כתיב": הניחא כו'. מסקנא דמילתיה דרבא היא. הניחא למאן דאמר נדרים ונדבות אין קריבין לא כתיב א"כ תדחה י"ט בק"ו ומה עבודה שדוחה יום טוב רליחה דוחה אותו וכו' וי"ל דאיכא למימר שבת יוכיח שנדחית מפני ביום טוב מלית לאוקמי מעם מזבחים בקרבן יחיד דלא דחי לא שבת מה יום מוב שנדחה מפני קרבן יחיד אין רציחה דוחה אותו קרבן יחיד שהוא דוחה את יום מוב אינו דין שלא תהא רציחה דוחה אותו הניחא למאן דאמר אאין נדרים

ונדבות קריבין ביום מוב אלא למאן דאמר

נדרים ונדבות קריבין ביום מוב מאי איכא

למימר אלא אמר רבא לא מיבעיא למ"ד

נדרים ונדבות קריבין ביום מוב דהא לא

מתקיים מעם מזבחי כלל אלא אפילו למאז

דאמר נדרים ונדבות אין קריבין ביום מוב

הכתיב מעם מזבחי מזבחי המיוחד לי ומאי

נינהו תמיד ואמר רחמנא ימעם מזבחי

תקחנו למות: ידיני ממונות השמאות

והמהרות כו': אמר רב אנא הואי יבמניינא

דבי רבי ומינאי דידי הוו מתחלי ברישא

והא אנן מתחילין מן הגדול תנן אמר רבה

בריה דרבא ואיתימא רבי הלל בריה דרבי

וולם שאני מניינא דבי רבי דכולהו מנינייהו

מן הצד הוו מתחלי ואמר רבה בריה דרבא

ואיתימא רבי הלל בריה דר' וולם ים מימות

משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום

אחד ולא הא הוה יהושע הוה אלעזר והא

הוה פנחם הוו זקנים והא הוה שאול הוה

שמואל והא נח נפשיה כולהו שניה קאמרינן

והא הוה דוד הוה עירא היאירי והא נח

נפשיה כולהו שניה קאמרינן והא הוה

שלמה הוה שמעי בן גרא והא קטליה כוליה

שניה קאמרינן הא הוה חזקיה הוה שבנא

והא איקטיל כולהו שניה קאמרינן והא הוה

עזרא הוה נחמיה בן חכליה יאמר רב אדא

בר אהבה אף אני אומר מימות רבי עד רב

אשי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד

ולא והא הוה הונא בר נתן הונא בר נתן

מיכף הוה כייף ליה לרב אשי: ידיני נפשות

מתחילין מן הצד: מנא הני מילי אמר ר'

אָחא בר פפאַ אמר קרא ילא תענה על ריב

לא תענה על רב רבה בר בר חנה אמר רבי

יוחנן מהכא ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש

[את] חרבו ויחגרו איש [את] חרבו ויחגור

גם דוד את חרבו אמר רב ישונה אדם

לתלמידו ודן עמו בדיני נפשות מיתיבי

∞המהרות והממאות האב ובנו הרב ותלמידו

מונין להם שנים דיני ממונות ודיני נפשות

ודיני מכות קידוש החדש ועיבור שנה אב

ובנו הרב ותלמידו אין מונין להן אלא אחד

שבת יוכיח שנדחית מפני העבודה דהיינו עבודה שאינה נדחית מפני הרליחה דהא אמילתיה דאביי קאי ול"נ דל"ק מידי כיון דאיכא למימר ק"ו לקולא ולחומרא לחומרא אמרינו: והא הוה חוקיה. אית ספרים דלא גרס ליה דחזקיה לא היה מושל על כל ישראל שכבר גלו עשרת השבטים ועוד דשבנא רשע היה ולא ממניינא הואמי ותדע דכי פריך (ג) הוה דוד לא משני הוה אחיתופל שהראו דודט אלופו ומיודעו כיון דרשע הוה אינו מן המנין וקלת קשה דלא משני הוה מפיבושת שהיה מבייש פני דוד בהלכה (ברכות ד' ד.): בולהן שניה קאמרינן. דמשהותחל׳

העבודה ואין נדחית מפני הרליחה

והוא הדין י"ט מיהו אין שייך למימר

גדולתן לא פסק כולהו שני׳ והשתא לא קשה לספרים דגרסי והא הוה אלעזר הוה פנחס דהכי פריך והא הוה אלעזר שהותחלה גדולתו אחר של יהושע ותימה דלא משני איהושע הוה עתניאל בן קנו שהחזיר הלכות (הלכות) שנשתכחו מישראל בימי אבלו של משה

(ממורה דף טו:): והא הוה הונא בר נתן. שסיס קרוב למלכות כדאיתא בפ"ב דובחים (דף יט.) דאתקיים ביה והיו מלכים אומניך: **דיני** נפשות מתחילין מן הצר.

משום לא תענה על רב י אבל בדיני ממונות לא חיישי' ומ"מ דרך שאלה יכולין לענות ואפשר לא תענה על רב בדיני נפשות כתיב ולא בדיני ממונות אע"ג דלנטות קאי נמי אדיני ממונות למאן דמוקי לה בריש מכילתין

(דף ג:) בב"ד נוטה: רבה כר כר חנה אמר ר' יוחנו מהכא ויחגרו איש וגו'. הכא משמע שמורד במלכות (ד) ובעי למידייני׳ דדוד היה חושב עלמו מלך וכן בפרק במה בהמה (שבת דף נו. ושם) גבי אוריה שהיה לו לדוד לדונו בסנהדרין ולא דייניה אע"ג שהיה מורד במלכות כדאמרינן התם וקשה דהא אמר במגילה (דף יד: ושם) דמורד במלכות לא בעי למידייניה ויש לומר לא בעי למידייניה כשאר חייבי מיתות אלא לקבל עדות ולידע אם הוא מורד במלכות ונראה הא דאמר לא בעי למידייניה לענין הא דתנן בפירקין (דף לב.) דיני נפשות גומרין בו ביום לזכות וביום שלאחריו לחובה ובלילה

שלאחריו אין גומרין והאי גומרין בו ביום לחובה והיינו דקאמרה ליה אביגיל וכי דנין דיני נפשות בלילה כדאמרינן לעיל בפירקין (דף לד:) דנגד השמש בעינן והשיב לה דלא בעי למידייניה כשאר דיני נפשות אלא גומרין בו ביום לחובה וכן מוכח בירושלמי דפירקין דאמרה ליה וכי דנין דיני נפשות בלילה אמר לה כבר נגמר דינו מבעוד יום: אין מוגין להם אלא אחד. משום קידוש החדש ועיבור השנה אילטריך דלענין דין פשיטא דאין קרובים כשרים: לאמויי

חמשה ושבעה [לעילי] אין האב ובנו כשרין זה עם זה ולא הרב וחלמידו נמנין אלא אחד. וסיפא דבריי׳ לא ישב בלידו ואפילו שוחק אלא יעמוד והולך לו:

חובה אין לאחר לחלוק על דבריו. ר׳ יוחנן אמר מהכא ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש חרבו וגו׳ וחגר דוד אחריהם. אמר רב שונה אדם לחלמידו ודן עמו בדיני נפשות ומתחבינן עליה הטהורות והטמאות האב ובנו הרב וחלמידו מונין להם שנים ודיני נפשות ודיני מכות וקידוש החודש ועיבור השנה אב ובנו הרב ותלמידו אין מונין להם אלא אחד ופרקינן כי אמר רב שונה אדם להו לרכנן על גבי כרים וכסמות (שם). הא הוה חזקיה. חזקיה מלך יהודה גדול במורה היה, כדאמרינן בחלק (צד: שם). הוה שבנא. גדול בתורה היה כדאתריען (לעיל כו.) שבנא היה דריש בתליקר ריבוותא וחוקיה בחד סרי ריבוותא (גיטין שם). והא איקטיל. סנחריב הרגו כדאתריען בזה בורר (דעיד בו. גיטין שם).

רבינו חננאל קרבן יחיד מק"ו ומה יו"ט שנדחה מפני קרבן יחיד לדברי האומר נדרים ונדבות [אין] קריבין ביו״ט [אלא למ״ד קריבין מאי איכא למימר] אין יחיד שדוחה יו"ט אינו דין . שלא חהא רציחה דוחה נדרים ונדבות נודים חנובות קויבין ביו״ט הנה קמה ליה ק״ו אלא אמר רבא לא מיבעיא למאן דאמר נדרים ונדבות יכואן יאכון כיו"ט דכי האי קריבין ביו"ט דכי האי נוונא לא דיינינן ק"ו לבטל מקרא מן התורה שנאמר מעם מזבחי תקחנו למות בפירוש ריבתה התורה שתהא רציחה דוחה את העבודה אלא אפילו למאז קריבין ביו"ט מעם מזבחי . כתיב מזבחי המיוחד לי ומאי ניהו תמיד וכ״ש קרבן יחיד דדחי: **דיני** . .. ממונות מטים על פי עד וחד בין לזכות בין לחובה כו׳. ירושלמי א״ר ינאי אילו ניתנה תורה חתוכה מאי טעמא וידבר ה' אל משה לאמר אמר לחויו היאך היא הלכה א״ל אחרי ררים להטום. ררו המזרים כדי שתהא התורה נדרשת מ"מ פוים ממא ומ"מ פוים אומר אמרות ה' אמרות טהורות כסף צרוף בעליל לארץ מזוקק שבעתים ואמר מישרים אהבוך. א״ר יוחנן כל מי שאינו יודע מאה פעמים ולטהרו מאה פעמים אינו יכול לפתוח לרבי והיה מטהר ומטמא השרץ מאה פעמים. אמרי ההוא תלמיד קטוע מטורא דסיני הוה: **דיני** ממונות הטהרות והטמאות כרי אמר רב אנא הוינא במניינא דבי רבי ומיני הוה מתחלי ברישא. והתנן מתחילין מן הגדול ואסיקנא כל מנייניה דבי יבי מן הצד הוו מתחלי והן אמרו מימות משה והן אמרו מימות משה ועד רבי לא מצינו תורה וגדולה במקום אחד. איני ואחר לא מצאנו. והא הוה יהושע ודחינן הוה אלעזר בהדיה כי קאמרינן דליכא אחר בהדיה והא הוה אלעזר הוה פנחס כו׳. ואסיק׳ אף אני אומר מימות רבי ועד רב אשי לא מצאנו תורה וגדולה במקום אחד. והונא בר נתן מיכף הוה כייף ליה לרב אשי: דיני נפשות מתחילין מן הצד. פי' מאי טעמא אין מתחילין מן הגדול שנאמר לא תענה על רב כלומר כיון שיתחיל

חגיגה הלכה ח והל"י: נא ב ג מיי׳ פי״א מהל׳ סנהדרין הלכה ו: נב ד מיי׳ שם הלכה י טוש"ע חו"מ סימן יט סעיף ה: גג ה מיי שם הלכה ז טוש"ע שם ובהג"ה: